

Thorbjörn Schafferer

Till
/enligt sändlista/

Bildande av naturreservatet

Ekliden

i Ale kommun

Beslut om bildande av naturreservat

Länsstyrelsen förklarar med stöd av 7 kapitlet 4 § miljöbalken (MB, SFS 1998:808) att det område, benämnt Ekliden, som avgränsas på bifogade beslutscharta (bilaga 2) skall utgöra naturreservat.

Reservatsbildningens syfte

Syftet med reservatsbildningen är i första hand att bevara områdets värdefulla naturmiljöer och den biologiska mångfalden i dessa. Reservatsbildningen syftar dessutom till att hålla området tillgängligt för friluftsliv. Se vidare nedan under rubriken Skälen för reservatsbildning.

Beslut om föreskrifter för naturreservatet

För att uppnå syftet med reservatet beslutar Länsstyrelsen med stöd av 7 kap. 5 och 6 §§ miljöbalken samt 22 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. att följande föreskrifter skall gälla (A-C nedan). Vidare meddelar Länsstyrelsen bestämmelser om skötselplan och förvaltning enligt 3 och 21 §§ samma förordning (D nedan).

A. Föreskrifter enligt 7 kap. 5 § miljöbalken om inskränkningar i markägares och annan sakägares rätt att använda mark- och vattenområde.

Utöver vad som är föreskrivet enligt andra författningar gäller följande i naturreservatet.

Det är förbjudet att

1. uppföra byggnad;
2. uppföra mast, antenn, torn eller annan anläggning;
3. dra fram mark- eller luftledning;
4. anlägga väg eller parkeringsplats;
5. spränga, schakta, muddra, tippa eller fylla ut med massor;
6. dika, dikesrensa eller dämma;
7. anordna upplag;
8. slutavverka, gallra, röja eller utföra annan skogsvårdsåtgärd;
9. skada eller bortföra dött träd såsom torraka, vindfälle eller låga;
10. bedriva täkt i någon form, kommersiellt eller för husbehov, av berg, sten eller jord;
11. tillföra kemiskt eller biologiskt bekämpningsmedel;
12. tillföra gödselmedel;
13. plantera in för trakten främmande växt- eller djurart;
14. framföra motordrivet fordon annat än vad som behövs i samband med skötseln av reservatet;

Det är vidare förbjudet att utan Länsstyrelsens tillstånd

15. kalka mark eller vatten;
16. anlägga ny stig.

Föreskrifterna skall ej utgöra hinder för anläggande och underhåll av i bifogade skötselplan angiven P-plats.

Vidare får följande utföras utan hinder av föreskriften

- A5 (schakta, grusa), A8 (röja) , A9 och A14: transport på och underhåll av den samfällda körväg som löper genom reservatet;
- A8, A9 och A14: underhåll av befintlig ledningsgata;
- A8: avverkning av gran och tall i ekskogspartier enligt bifogade skötselplan;
- A8: röjning i ungskog enligt bifogade skötselplan;
- A9: underhåll enligt bifogade skötselplan av stig som förvaltaren märkt;
- A9: borttagande enligt bifogade skötselplan av kullfallna träd som försämrar miljön för flodpärlmusslan;
- A14: uttransport av inom reservatet fälld älg.

B. Föreskrifter enligt 7 kap. 6 § miljöbalken om skyldighet för ägare och innehavare av särskild rätt till fastighet att tåla intrång inom området.

Ägare och annan rättighetshavare förpliktas tåla att följande åtgärder vidtas i reservatet i enlighet med bifogad skötselplan:

1. utmärkning av reservatets gräns;
2. uppsättande av informationsskyltar;

3. anläggande och underhåll av P-plats och stigar;
4. avverkning av gran och tall i ekskogspartier;
5. röjning i områden med ungskog.

C. Ordningsföreskrifter för allmänheten enligt 7 kap. 30 § miljöbalken

Utöver vad som är föreskrivet enligt andra författningar gäller följande i naturreservatet.

Det är förbjudet att

1. framföra motordrivet fordon;
2. göra upp eld;
3. plocka eller gräva upp växter eller insamla vedsvamp, lav eller mossor;
4. tillvarata eller på annat sätt skada torraka, låga eller vindfällor;
5. medföra okopplad hund;
6. rida;
7. cykla;
8. anordna orienteringstävling eller sätta upp fast orienteringskontroll;
9. tälta;
10. bedriva bergsklättring med klätterredskap.

Föreskriften C3 avser ej plockning av bär och matsvamp.

Föreskrifterna C1, C6 och C7 skall ej gälla för den körväg som löper genom området.

Enligt vad som följer av 7 kap. 30 § 2st miljöbalken gäller föreskrifterna C1-10 omedelbart vid ikraftträdandet, även om de överklagas.

D. Fastställelse av skötselplan för naturreservatet och beslut om förvaltare av reservatet enligt 3 resp. 21 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m.

Länsstyrelsen fastställer härmed skötselplan (bilaga 1) för naturreservatets långsiktiga vård.

Länsstyrelsen utser vidare Stiftelsen för Västsvenska Fritidsområden till förvaltare av naturreservatet. Förvaltningen innebär ansvar för genomförandet av de åtgärder som anges i skötselplanen och som markägare m.fl. förpliktas tåla enligt föreskrifterna i punkt B ovan.

Beskrivning av naturreservatet

Allmänna uppgifter

Benämning:	Ekliden.
Kommun:	Ale.
Församling:	Skepplanda.
Läge:	Ca 3 km öster om Skepplanda kyrka. Söder om vägen nr 980 mellan Skepplanda och Kvarnabo.
Gränser:	Se beslutskartan, bilaga 2.
Fastigheter och ägare:	Se förteckning, bilaga 3.
Nyttjanderätter m.m:	Jakt inom fastigheten Hamnen 1:4, (Harald Carlsson). Samfällighet för skogsbilväg Heden-Svällesjö. Luftledning Heden-Ekliden.
Areal:	80 hektar, varav 67 ha barrskog, 2 ha ekskog, 7 ha hygge, 2 ha öppen myrmark och 2 ha vatten.
Kartor:	Ekonomiska kartblad: 07B 6i (7168) Skogstorp 07B 7i (7178) Röserna. Topografiskt kartblad: 7B NO Göteborg.
Naturgeografisk region:	21b. Sydvästra Sveriges kuperade barr- och lövskogslandskap.
Strandskydd:	Gravlången 200 meter
Förvaltare:	Stiftelsen för Västsvenska Fritidsområden (Västkoststiftelsen).

Naturförhållanden m.m.

I Risvedens utkant utgör Eklidenområdet ett skarpt markerat höjdområde som skjuter fram mot de uppodlade markerna västerut. Mot norr sluttar formationen brant ned mot dalgången mellan Skepplanda och Kvarnabo. Nedom sydslutningen rinner Svällebäck och Råttån fram. Ett antal småsjöar är belägna uppe på höjdplatån.

Berggrunden utgörs av gnejsig granit och granodiorit. Ett mindre grönstensparti finns också i området. Jordartskartan redovisar huvudsakligen kalt berg, d.v.s. berg i dagen eller morän med högst en halv meters mäktighet. Främst i anslutning till sjöarna finns också partier med myrmark och nere i Råttåns dalgång stråk med morän och svämsediment.

Medan höjdpartierna i området karakteriseras av mager tallskog, är sluttningarna på sydsidan bevuxna med hedekskog och de på nordsidan med gran.

Ekskogen i området är av hedtyp med en artuppsättning som har västlig prägel. Det oceaniska inslaget representeras av arter som mussellav och mjölig knopplav.

Skogen är relativt gammal och orörd, och träden har en ganska rik påväxt av fällmossa, guldlockmossa m.fl. Terrängen är starkt kuperad med lodytor och blockbranter. Eken är mestadels ganska klen och dominerar virkesförrådet bara i en mindre yta om två hektar, men trädslaget är frekvent förekommande och sätter prägel på stora delar av främst sydsluttningen.

De övre delarna av reservatsområdet är mestadels *tall*dominerade. I de mest orörda partierna är skogen ca 150 år gammal och saknar helt spår av skogsbruk. Blåbärsris, ljung och blåtåtel alternerar i fältskiktet.

Reservatsområdet inrymmer också mindre partier med näringsrik *gransumpskog* och *öppen myrmark*. Vegetationen i myrpartierna karakteriseras av västliga arter som myrlilja, klockljung och tuvsäv. Sparsamt finner man här också klockgentianan och alkonblåvingen.

Längs en kortare sträcka i södra delen av reservatet rinner *Råttån* fram. Ån avvattnar de längre upp i Risveden belägna Rullesjöarna och Kvarnsjöarna. Ett bestånd av flodpärlmussla finns i den del av ån som faller inom reservatet. Lilla Iglekärr är sedan länge känd som en av de sjöar i Risveden där gotlandsagen växer. Gravlången är en grund, vegetationsrik sjö, med vass, fräken och näckrosor ända ute i sjöns mitt.

Fjorton rödlistade arter, dvs hotade eller missgynnade arter, är funna i reservatsområdet: två svampar, en mossa, fem lavar, en mussla, en fjäril och fyra fåglar.

Gransotdyna
Veckticka
Stubbträds
Pulveradellav

Stor knopplav
Savlundlav
Mussellav
Grynig lundla

Flodpärlmussla
Alkonblåving
Mindre hackspett
Nattskärva

Nötkråka
Bivrak

Utöver dessa har det noterats ett tjugotal s.k. signalarter - arter som indikerar att området har högt naturvärde. Hit hör t.ex. knärot, fällmossa, havstulpanlav och dropptaggsvamp.

Skogen i området är delvis mycket strövvänlig, och i branternas övre del finns goda utsiktsplatser.

Markanvändning

Äldre kartmaterial visar att Risvedens västra delar under första hälften av 1800-talet utgjordes av ljung- och buskbevuxna, i huvudsak skoglösa utmarker. Därefter har skogen här successivt slutit sig. De äldre tallar som nu växer i reservatsområdet har en ålder på 150-160 år.

Ekskogen i området kan vara av samma ålder, men har också antagits vara ett resultat av de ekplanteringar som utfördes i dessa delar av Skepplanda vid mitten av 1700-talet.

Under 1900-talet har skogsbruket i reservatsområdet främst bedrivits som plockhuggning. Medan skogsterrängen västerut fortfarande är relativt opåverkad, har skogsbrukets expansion från 1960-talet och framåt medfört att det öster om reservatsområdet nu breder ut sig större hyggen och ungsogar.

I reservatet ingår det hygge som upptogs 1998 i södra delen av Hamnen. Jakt bedrivs i området på såväl småvilt som klövvilt. Området ingår i Skepplanda Östra Jaktvårdsområde.

Råttåns vattensystem var tidigare starkt försurningspåverkat. Kalkning utförs sedan mitten av 1980-talet återkommande i uppströms belägna delar av vattensystemet; ingen kalkning sker inom reservatet. Kalkningen har bl.a. syftat till att bevara lax och havsöring i delar av vattensystemet nedströms reservatet. Sjöar och vattendrag i reservatet ingår ej i något fiskevårdsområde.

Litteraturförteckning

Andersson, K-E. & Björklund, B. 2001. Risveden. En västsvensk obygd historia. Lilla Edet 2001.

Appelqvist, T. 1998. Ekliden. Rapport till Länsstyrelsen i Västra Götaland. Opubl.

Fredén, C. 1986. Beskrivning till jordartskartan Göteborg NO. SGU, Serie Ae, Nr 40.

Lindqvist, M & Sjöstedt, O. 1999. Risveden. Naturvärden i Eklidenområdet.

Rapport från GF Miljö&Natur på uppdrag av Svenska Naturskyddsföreningens lokalkrets i Ale och länsförbund i norra Älvsborg.

Samuelsson, L. 1985. Beskrivning till berggrundskartan Göteborg NO. SGU, Serie Af, Nr 136.

Planeringsbakgrund

Ekliden är belägen i Risvedenområdet, som utgör *riksobjekt* för såväl naturvården som friluftslivet (NP29 resp FP8). I naturvårdsplanen (1974) för dåvarande Älvsborgs län ingår Ekliden i en del av Risveden som har särskilt höga naturvärden och anses utgöra ”kärnan inom riksobjektet Risveden”.

Inom ramen för den fysiska riksplaneringen (FRP) genomfördes åren 1979-82 i regi av Göteborgsregionens kommunalförbund en särskild *markanvändningsutredning* för Risveden. Utredningen lät under 1981 utföra fördjupade naturinventeringar av fyra särskilt intressanta skogsområden i Risveden, däribland Ekliden. Av övriga tre områden är numera Rammdalen-Trehörningen och Slereboåns dalgång naturreservat, medan skogsområdet öster om Holmedalen helt saknar skydd.

I Ale kommuns *översiktsplan*, antagen 1992, är Ekliden belägen i en del av kommunen som under rubriken Bevarandeområden betecknas som ”område med annan bestående (opreciserad) markanvändning; skogsbruk, mindre jordbruk m.m.” För riksintresseområdet Risveden anges att förordnande som naturreservat bör kunna övervägas; denna fråga får enligt planen preciseras i det fortsatta ÖP-arbetet. Stora delar av området har under 1996 avgränsats och beskrivits i Skogsstyrelsens inventering av s.k. *nyckelbiotoper*. Under år 2001 har ytterligare områden i reservatets omgivning av Skogsvårdsstyrelsen beskrivits som nyckelbiotop och skogsområde med höga naturvärden. Reservatet tillhör ej de områden i Risveden som regeringen hittills föreslagit för Natura 2000.

Skälen för reservatsbildning

Regeringen har i prop 2000/01:130 gjort bedömningen att inom ramen för miljö kvalitetsmålet Levande skogar 320 000 hektar skogsmark bör avsättas som naturreservat i landet under en tioårsperiod. Ett syfte är att långsiktigt säkerställa de mest skyddsvärda skogarna och bevara biologisk mångfald.

De värden som ligger till grund för reservatsbildning utgörs främst av förekomsten av

- gammal, orörd barrskog med tillhörande karakteristisk fauna och flora;
- gammal, orörd ekskog med hotade och missgynnade arter;
- flodpärlmussla i vattendraget.

Även områdets myrmarker och sjöar representerar särskilda naturvärden genom bl.a. förekomsterna av klockgentiana och gotlandsag.

Åtgärder som kan hota dessa värden är t.ex.

- avverkning och andra skogsbruksåtgärder såsom bortforsling av vindfällan, lågor och torrakor

- sönderkörning av myrmark eller andra fuktiga-blöta markområden
- plockning eller insamling av hotade växt- och djurarter.
- rensning och annan grävning i vattendraget.

Förutsättningar för att de angivna värden ska kunna bevaras eller utvecklas är bl.a. att

- skogsmarken i huvudsak lämnas till fri utveckling
- källkärr och andra botaniskt rika miljöer bevaras orörda
- vattendraget bevaras i huvudsak opåverkat.

Av särskild betydelse är vidare att en god vattenkvalitet kan upprätthållas i Råttån. För förekomsten av flodpärlmussla är det av betydelse att kalkningsverksamhet uppströms reservatet kan fortgå. För att bibehålla goda bestånd av öring i vattendraget, vilket gynnar även flodpärlmusslan, är det angeläget att vandringshinder ej tillskapas och att eventuellt öringfiske sker med särskild hänsyn.

För att friluftslivets intressen ska kunna tillgodoses utan att naturvärdena påverkas negativt bör en lämplig stigslinga märkas ut och underhållas.

Ärendets beredning

Sedan en större slutavverkning anmälts på fastigheten Hamnen 1:1 beslutade Skogsvårdsstyrelsen den 8 januari 1997 om samråd enligt 20 § naturvårdslagen, varefter möjligheterna att förordna om biotopskydd eller teckna naturvårdsavtal utreddes. Samrådet utmynnade bl.a. i klartecken till avverkning av ett ca 7 hektar stort område på ömse sidor om Råttån. I samband därmed uppmärksammades denna å hysa ett bestånd av flodpärlmussla. En skyddszon lämnades därför mot ån vid avverkningen.

Efter att ytterligare en större avverkning anmälts på den nämnda fastigheten hemställde Naturskyddsföreningen i Ale den 12 mars 1998 om reservatsbildning för Ekliderna. Ett fördjupat naturvårdsunderlag togs därefter fram med hjälp av konsultföretagen GF och Pro Natura.

Med stöd av bestämmelserna i miljöbalken beslutade Länsstyrelsen den 3 februari 1999 om tillfälliga förbud för huvuddelen av det skifte inom Hamnen 1:1 som är beläget i Eklidenområdet. Förbuden omfattade bl.a. skogsbruksåtgärder och skulle gälla längst till och med den 31 januari 2002 i avvaktan på slutligt beslut om reservatsbildning.

En exkursion i området med deltagande av bl.a. företrädare för Länsstyrelsen, Ale kommun, Naturvårdsverket, Skogsvårdsstyrelsen, Västkoststiftelsen och Naturskydds-föreningen genomfördes den 9 april 1999.

Hela det nämnda skiftet inom Hamnen 1:1 inköptes under år 1999 av Naturvårdsverket och fick efter avstyckning beteckningen Hamnen 1:4.

Naturskyddsföreningen i Norra Älvsborg inkom den 12 mars 1999 till Länsstyrelsen med begäran om omedelbart beslut om interimistiskt skydd för

övriga delen av Ekliden-området. Föreningens begäran var föranledd av att en större avverkning anmälts på fastigheter väster om den ovan nämnda Hamnen 1:1. För denna del har Skogsvårdsstyrelsen föreslagit att naturvårdsavtal upprättas med berörd markägare, och någon avverkning har ännu inte genomförts.

Även öster om Hamnen 1:1 anmäldes skogsavverkningar under 1998. Ett biotopskyddsområde om ca 4 hektar beslutades här av Skogsvårdsstyrelsen den 2 september 1998.

I kommunstyrelsens arbetsutskott har skydd för naturskogarna på Hamnen 1:1 behandlats på sammanträde den 21 januari 1998 och den 6 maj 1999.

Förslag till beslut har remitterats den 20 november 2001. Kommunen och Naturvårdsverket har tillstyrkt reservatsbildningen. Någon erinran från berörda markägare har inte inkommit.

Förslaget har kompletterats med anledning av synpunkter som kommunen lämnat om bortröjning av gran i ekdominerade partier och om skydd för öringpopulationen i vattendraget.

Yttranden har även inkommit från Vägverket Region Väst, Jägareförbundet i Västra Götaland och Ale Naturskyddsförening.

Länsstyrelsens bedömning

Som framgår av ovanstående har Eklidenområdet betydande naturvärden knutna till såväl vattendraget som skogsmarken. Området utgör en av värdekärnorna i Risveden, som anses vara av riksintresse för naturvärden. Enligt Länsstyrelsens mening föreligger ett stort allmänt intresse av att bevara områdets värden. Eftersom dessa är av den karaktären att de lätt kan spolieras, t.ex. genom skogsbruksåtgärder, bör ett lämpligt skydd övervägas. Bl.a. på grund av områdets storlek och det omfattande intrång som förbud mot skogsbruk innebär gör Länsstyrelsen bedömningen, att området bäst ges ett långsiktigt skydd genom att naturreservat inrättas.

Såväl öster som väster om den av Naturvårdsverket förvärvade fastigheten Hamnen 1:4 finns naturskogspartier. Naturskyddsföreningen i Ale m.fl. har hemställt att även dessa får ingå i reservatet. Efter samråd med Skogsvårdsstyrelsen anser Länsstyrelsen emellertid – med nedanstående undantag - att i första hand andra möjligheter bör prövas för att bevara naturvärdena i dessa delar av Eklidenområdet.

Ca 500 meter österut finns ett av Skogsvårdsstyrelsen år 1998 beslutat, ca fyra hektar stort biotopskyddsområde. Från naturvårdssynpunkt synes det angeläget att mellanliggande skogsparti - också det naturskog med särskilda naturvärden - får ingå i reservatet.

Genom att naturreservat bildas kan hushållningsbestämmelserna i 3 kap. miljöbalken om en från allmän synpunkt lämplig markanvändning anses tillgodosedda. Reservatsbildningen får anses förenlig med intentionerna i kommunens översiktsplan.

Enligt 7 kap. 25 § miljöbalken skall vid beslut om bildande av naturreservat hänsyn tas till enskilda intressen. En inskränkning i enskilds rätt att använda mark

eller vatten får enligt bestämmelsen inte gå längre än som krävs för att syftet med skyddet skall tillgodoses. Eftersom ett viktigt syfte med föreliggande reservatsbildning är att bevara skogen i området orörd, innebär beslutet att ekonomiskt skogsbruk inte är möjligt att bedriva fortsättningsvis. Inför reservatsbildningen har huvuddelen av reservatsområdet förvärvats av Naturvårdsverket. Beträffande övriga markområden pågår, sedan värdering genomförts, förhandlingar om ersättning med berörda markägare. Hänsyn till berörda enskilda intressen har därmed, enligt Länsstyrelsens bedömning, tagits i enlighet med miljöbalkens bestämmelser.

Upplysningar

Ytterligare inskränkningar mm

Om det framgent visar sig finnas nya skäl eller behövas ytterligare inskränkningar för att uppnå syftet med skyddet, får Länsstyrelsen enligt 7 kap. 5 § 3st. MB meddela särskilt beslut om detta.

Upphävande och dispens

Om det finns synnerliga skäl får Länsstyrelsen med stöd av 7 kap. 7 § 1 st MB upphäva meddelad föreskrift för reservatet eller upphäva reservatet i sin helhet. Om det finns särskilda skäl får Länsstyrelsen med stöd av 7 kap. 7 § 2 st MB meddela dispens från gällande föreskrifter.

Beslut om upphävande eller dispens får enligt 7 kap. 7 § 4 st MB meddelas endast om intrånget i naturvärdet kompenseras i skälig utsträckning. Vidare gäller enligt 7 kap. 26 § MB att dispens från gällande föreskrift endast får meddelas om det är förenligt med föreskriftens syfte.

Påföljder

Enligt 29 kap 8 och 9 §§ MB gäller bland annat att brott mot föreskrift som meddelats enligt 7 kap 5 och 30 §§ MB kan medföra straffansvar.

Kungörelse

Detta beslut skall kungöras i ortstidning (Göteborgs-Posten). Sakägare skall anses ha fått del av beslutet den dag kungörelsen var införd i tidningen.

Hur man överklagar

Detta beslut kan överklagas hos regeringen, Miljödepartementet. Den som har rätt att överklaga skall göra det inom tre veckor från den dag vederbörande får del av beslutet, se bilaga 5.

I detta ärende har länsöverdirektören Göran Bengtsson beslutat och naturvårdsintendenten Thorbjörn Schafferer varit föredragande. I den slutliga handläggningen har även deltagit Margaretha Berg, rätts- och veterinärenheten, Margareta Lannér-Hagentoft, plan- och bostadsenheten, Jan-Gunnar Lindgren, kulturmiljöenheten, och enhetschefen Sven Swedberg, naturvårds- och fiskeenheten.

Göran Bengtsson

Thorbjörn Schafferer

Bilagor

- Bilaga 1. Skötselplan
- Bilaga 2. Beslutslista
- Bilaga 3. Förteckning över fastigheter m.m.
- Bilaga 4. Sändlista
- Bilaga 5. Hur man överklagar